

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ותשע

סלח (תש"ל)

ה פ ט ר ה
יהושע פרק ב'

א. שאלה כללית

רלב"ג מקשה:

וראוי שבעיין בהיתר ספק: מה יקרה בענין הצואה שצוה יהושע את שומרי העם (=יהושע פרק א' י-יא) ושלחו המרגלים? מה ענין אלה המרגלים? והנה איך שחיה תשובתם בבוז, לא ימנעו מלבוז בארץ לרשת אותה, כי כבר יעד להם יהושע, כי בעוד שלשת ימים יעברו את הירדן לבוא לרשת את הארץ, ואם אמרנו שכבר שלח המרגלים קודם זה, הנה יקשה גם כן - למה לא סמך יהושע על דברי ה' ית', שהבטיחו שלא יתיצב איש בפניו כל ימי חייו. ולמה הסכים לטלוח המרגלים עם מה שהתפרסם לו מה שהגיע מהתאחר במדבר לישראל על דבר המרגלים אשר שלח משה??

ואנחנו אומרים בהיתר זה הספק ששלוח המרגלים הוא על היתר שני דרכים: הדרך האחת לחקור אם יתכן שישתדל להלחם בעם אשר הם שלוחים לרגל ארצם, אם לא יתכן זה, כאילו אמר שיחקרו מה העם היושב בה אם מעט הוא אם רב, החזק הוא ורפה ומה הערים הבמחנים אם במצרים.

והנה פרי זה הרגיל הוא אם בהמשך אל המלחמה בו התרחק ממנה, לפי מה שיספרו המרגלים.

והדרך השני ...

מה היא הדרך השניה ב"היתר זה הספק" בטעם שליחת המרגלים? (שים לב: הרלב"ג מסתמך בדרך השניה על המסופר בשופטים פרק ז').

ב. וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמור

במדבר רבה ט"ז (א)

זהו "חרש"? כלמד נעשו עצמן קדרים והיו צווחין: "הרי קדרות! מי שרוצה יבוא ויקנה". כל כך למד? כדי שלא ירגיש בהם אדם, קרי ביה "חרש", כדי שלא יאמרו בני אדם שהם מרגלים.

ות רבה ב'

"מרגלים חרש לאמור" - ר' יהודה ור' נחמיה: חד אמר בכלי נגרות היה בידם - "מרגלים חרש"; ר' נחמיה אומר כלי קדרות היה בידם - "קדרין חרש לאמור". הני ר' שמעון בן יוחאי: "חרש" כמשמעו, אמר להם: "עשו עצמכם חרשים", ואתם עומדים על רזיהם.

(1) איך אפשר לפרש מלת "חרש" לפי פשוטה?

א (2) מה ראו כל החכמים במדרשים הנ"ל להוציא המלה מפשוטה?

א (3) הסבר את דברי במדבר רבה "קרי ביה חרש"?

(4) כיצד מפרש ר' יהודה (ות רבה) את המלה "חרש"?

ג. א. וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים

מלבי"ם ד"ה וישלח: זה היה בעת שאמר לראובני ולגדי (יהושע א' י"ב) קודם לומר ה' אליו וקודם שהכריז (א' י"א) "הכינו לכם צידה לדרך", ובזה נמלטנו ממה שבוכו המפרשים...

פרק א' י"ב ולראובני... קודם שבא דבר ה' אליו חשב יהושע מחשבת רכוש הארץ, ובהיותו ירא מן המלחמה, אמר לראובני ולגדי שיעברו חלוצים לפני אחיהם, וכן שלח מרגלים, וכל זה מיראתו ומפחדו.

א (1) מהי המבוכה שבוכו בה כל המפרשים אשר ממנה נמלט המלבי"ם בפירושו זה?

(2) מהו הסעד שניתן למצוא בלשון הכתובים לפירושו זה?
וע' רש"י בר' ד' א' ד"ה והאדם ידע
" " " כ"א א' ד"ה וה' פקד.

(3) מניין למלבי"ם שחיה יהושע ירא וחרד מן המלחמה?

(גליון סלח)

ד. ה'. ויהי השער לסגור בחשך והאנשים יצאו

רד"ק ויהי השער לסגור:

עומד לסגור שחשך היום.

אברבנאל: ואמרה "ויהי השער לסגור" אפשר שיפורש על שער הבית ואפשר שיפורש על שער העיר.

... ואם יהיה פירוש השער הנזכר בסני הפסוקים האלה (ה' ז') שער העיר, תאמר רחב "ויהי השער לסגור" - ר"ל: באמת בזמן כזה ווסאתם אתם שלוחי המלך חטאה גדולה נשאל סגרתם את שער העיר כי כן ראוי לעשות בזמן המלחמה, ומפני שאתם לא סגרתם את שער העיר נעשתה התועבה הזאת שיצאו המרגלים.

יהודה קיל (בפירוש החזק ליהושע):

ד"ה ויהי השער לסגור: בזמן שהשער עומד כרגיל להסגר, והוא בתחילת הלילה.

ד"ה בחשך: טעה שלא היתה יכולה לעקב אחריהם.

(1) מה ההבדל בין הנ"ל בפירוש המקור 'לסגר' בפסוקנו?

(2) איזה מחס נראה לך פשוטו של מקרא?

ה. י"א, ... כי ה' אלוקים הוא אלוקים בשמים חסעל ועל הארץ מתחת

במכילתא יתרו (י"ח א'): משנים את דברי רחב הנ"ל לדברי שני גרים אחרים:

יתרו (שם) י"ח י"א: "עשה ידעתי כי גדול ה' מכל אלוהים".

נעמן (מל' ב' ה' ט"ו): "הנה בא ידעתי כי אין אלוקים בכל הארץ כי

אם בישראל".

מי מן השלושה הבין בגדלות הבורא יותר מחבריו?

ו. י"ח, את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון

רד"ק ד"ה תקות חוט השני

פירושו קו שזור ועשוי מחוטי שני...

(1) טנין לו ש'תקות חוט' הוא חוט שזור וטחובר סכמה חומים?

אא (2) השוה ארוב ז' ו'... "ויכלו באפס תקוה".

האם הוראת המלה 'תקוה' שם כהוראתה בפסוקנו?

ז. מידות שהתורה נדרשת בה:

1- בפרקנו יש מקום המתפרש לפשוטו על פי המדה הי"ג מל"ב מידות שהתורה נדרשת בהם, והיא:

"כלל שאחריו מעשה ואינו אלא פרטו של ראשון".

(לפי אותה מידה יש גם לפרש יהושע טז א-ג והפסוקים

הבאים - לפי פירוש הגר"א).

מה הוא המקום בפרקנו המתפרש על פי מידה זו?

2- בפרקנו יש פסוק המתפרש על פי המדה הכ"ד מל"ב מידות שהתורה נדרשת בהן והיא:

"מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו יצא".

(ועיין גם שמואל ב' ב' ל'; מלכים א', י"א א')

מה הוא הפסוק בפרקנו המתפרש על פי מידה זו?

ח. מעין "חידה"

חראב"ע:

מעיר (בכמה מקומות) שהכתוב ידבר לפעמים על מחשבת הנפשות הפועלות בפרק

ולא על דעת הכתוב, כגון (ירמיהו כ"ח י') "ויקח חנניה הנביא את המוטה

מעל צואר ירמיהו הנביא", וכגון (שמואל א' כ"ח) "ויאמר שמואל" (=ולא

שמואל דבר אלא בדמיונו של שאול, שחשב ששמואל דבר).

ומביא גם ראיה מפרקנו.

אא מה הוא הפסוק בפרקנו שבו מדבר הכתוב "על מחשבת"

האנשים, ולא על דעת הכתוב?

תשובות בא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.